

Herdenking van de bevrijding van Auschwitz

Amsterdam, 27 januari 2019

Elk jaar organiseert het Auschwitz comité een herdenkingsreis naar verschillende concentratiekampen, waar in een periode van minder dan drie jaar 102.000 Nederlandse joden, Roma en Sinti werden vermoord. Niet om wat ze deden, maar om wie ze waren.

Elk jaar reizen ook jongeren mee – en één van hen spreekt dan hier. Diep geraakt over wat ze zagen. Zoals Jair van der Reis Cohen hier vorig jaar zei: "ik krijg de beelden niet meer uit mijn hoofd."

Ik ben van de generatie die denkt: wij weten allemaal wat er is gebeurd. We hebben de foto's gezien, de verhalen van onze ouders gehoord, de boeken gelezen.

Maar toen ik in 2003 als Kamerlid meereisde was ik toch volkomen uit het lood geslagen. Als je daar staat is het allemaal zoveel indringender, gruwelijker. De barakken, de crematoria, de stapels schoenen en lege koffers.

Maar wat nog meer indruk op me maakte dan wat ik daar *zag*, was wat ik daar *hoorde*. Het noemen van de namen door mijn reisgenoten. Zoals Betty Hakker. Ik denk nog vaak aan haar. Zij noemde daar de namen van familieleden die ze nooit gekend had. Kaddish voor de moeder van

haar moeder die ze nooit oma heeft kunnen noemen. Kaddish voor de jongere broers van haar moeder tegen wie ze nooit *oom* heeft gezegd.

Ik dacht: wat betekent 'familie' dan eigenlijk voor je? Maar Betty vertelde me dat juist kaddish zeggen en het noemen van de namen haar dichter bij haar nooit gekende familie had gebracht.

En precies daarom is het zo belangrijk dat er een namenmonument komt. Ter herinnering aan al die niet gekende familieleden.

Een groot monument.

Er moeten 102.000 namen op passen.

En het heeft een groot verhaal te vertellen.

Over wat er kan gebeuren als een groep mensen opzij wordt gezet. Uit de samenleving verdreven. Over wat er kan gebeuren als mensen tegen elkaar worden opgezet.

Elke volkerenmoord begint met groepsoordelen, met uitsluiting.

We moeten zó alert zijn. Er is, goddank, in Nederland geen georganiseerd geweld tegen joden - geen systematisch antisemitisme - zoals toen. Maar er zijn wel te veel afschuwelijke incidenten. En wie de discussie op sociale media volgt, verstijft van schrik. Daar zijn ze weer, de samenzweringstheorieën, de generalisaties, de scheldpartijen. Onverbloemd antisemitisme.

De strijd die we daartegen moeten voeren kost héél veel energie. Maar hij moet wel gevoerd worden.

Om te beginnen bij de jongeren, op scholen. Hen *laten zien*, meevoelen wat er gebeurd is – zoals bij Jair. Maar vooral: *erover in gesprek gaan*. Jongeren inspireren verantwoordelijkheid te nemen, omdat niet alleen oorlog en uitsluiting mensenwerk zijn, maar vrede, vrijheid en democratie ook.

We moeten alert zijn, elke dag. De historicus Ian Kershaw schreef: “De weg naar Auschwitz was gebouwd uit haat, maar geplaveid met onverschilligheid”. Dat mogen we nooit meer laten gebeuren. Nooit meer Auschwitz.